
ALERT SPOŁECZNY

10

gap.

open
eyes
economy
summit

prof. UEK dr hab. Piotr Augustyniak
Konrad Ciesiołkiewicz
Ignacy Dudkiewicz
Aleksandra Fandrejewska-Tomczyk
prof. AGH dr hab. Barbara Gąciarz
Anna Korzeniewska
prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński
dr Agnieszka Pacut
Michał Przedlacki
Barbara Sadowska
Joanna Sadzik
dr Alek Tarkowski
Kuba Wygnański

10 zasad skutecznego i sensownego działania. Wskazania wynikające nie tylko z pandemii

Nie wiadomo, jak długo trwać będzie w Polsce pandemia oraz z jakimi restrykcjami społecznymi i ekonomicznymi będziemy żyli jesienią i zimą. Nikt z nas nie ma też pewności, czy będziemy mieli szansę pomagania innym, bo będziemy zdrowi, będziemy mieli pracę i problemy materialne nas nie będą dotyczyły, czy też meandry zdrowotne lub ekonomiczne zmuszą nas do korzystania z pomocy innych. Kryzys, którym jest czas zagrożenia epidemicznego, wyzwala ryzyko rozpadu dotychczasowych sposobów myślenia i działania. Dlatego ważne jest w jaki sposób indywidualnie, ale także jako wspólnoty, społeczeństwo czy państwo jesteśmy przygotowani do rewizji dotychczasowych sposobów działania oraz gotowi na zmiany. Pandemia może skutkować kryzysem zmieniającym indywidualny los, ale również kondycję całego społeczeństwa i gospodarki. Prof. Kazimierz Dąbrowski mówił o dezintegracji pozytywnej¹, która może być zaczynem budowania nowych relacji życiowych, zawodowych, społecznych i gospodarczych. Początkiem zmiany mogą obecnie być doświadczenia z czasu pandemii.

¹ A Hermeneutic Historical Study of Kazimierz Dabrowski and his Theory of Positive Disintegration;
<https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/26692/Dissertation.pdf?sequence=2>

Proponujemy zastanowić się nad tym, w jaki sposób sensownie okazywać pomoc i ją przyjmować tak by nie powodowała podziałów społecznych.

Pomoc powinna mieć, o ile to możliwe, charakter wzajemności, a nie paternalistyczny, wyższościowy czyhierarchiczny. Dobroczynność i filantropia powinny wzbogacać wzajemne relacje i powodować, że zarówno obdarowywani, jak i darczyńca stają się lepszymi ludźmi. Dzięki takim więziom możliwa jest pomoc rozwojowa, która jest na wagę złota: system pomocy pasywnej nie wnosi nowej jakości w poprawę sytuacji życiowej osób czy społeczności wymagających wsparcia. Ważne jest, aby sytuacje w której jedni pomagają, a inni tę pomoc przyjmują nie zwiększały dystansu społecznego, a tym samym nie pogłębiały różnic.

Dla rozwoju osobowościowego i intelektualnego czym innym jest wpłacanie datków do puszek, a czym innym zaangażowanie czasu i wyzwolenie emocji. Działalność społeczna czy charytatywna pomaga w rozwoju kompetencji osobowościowych oraz wspólnotowych. Pomoc doraźna czasem wynika z istniejących systemów pomocy, czasem jest pochodną niewiary w możliwości przemiany postaw osób znajdujących się w kryzysie, ale czasem jest jedyną możliwością zareagowania na ludzkie losy. Gospodarka solidarna umożliwia współpracę oraz tworzenie nowych wspólnotowych rozwiązań.

W czasie kryzysu ważna jest odpowiedzialność za tych, którzy ponieśli straty. Łączenie potencjałów może zwielokrotnić możliwości rozwiązania problemów poprzez poszukiwanie nowych, efektywnych rozwiązań. I dlatego tak ważne może być, co rekomendowaliśmy w poprzednich Alertach Społecznych² zawieranie umów społecznych (Partnerstw Lokalnych) skupiających przedstawicieli różnych instytucji, firm, organizacji, grup

² <https://oees.pl/dobrzewiedziec/>

nieformalnych, w tym liderów wybranych w demokratycznych wyborach tj. wójta, burmistrza, prezydenta czy starosty.³

Publiczny oznacza wspólnotowy

Poważną przeszkodą w budowaniu wspólnoty włączającej jest upolitycznienie funkcji publicznych. Pomaganie wymaga animowania wspólnotowej odpowiedzialności w miejsce szukania indywidualnego sukcesu czy partykularnego interesu. Grupy interesów przeszkadzają w pomaganiu i dostrzeganiu dobra wspólnego. Jest to szczególnie trudne obecnie, gdy równolegle zmagamy się z problemami społecznymi i ekonomicznymi wynikającymi z pandemii oraz uczestniczymy w zmaganiach politycznych związanych z wyborami prezydenckimi. W ostatnich miesiącach wyostrzyły się w społeczeństwie różnice na temat roli państwa w gospodarce, ale także w sposobie traktowania indywidualności i różnorodności, w podejściu do swobód obywatelskich i instytucjonalnych oraz do roli obywateli w budowaniu państwa. Duże różnice w wyznawanych systemach wartości mogą utrudniać wspólne działanie w niesieniu pomocy w wymiarze lokalnym, czy nawet w rodzinach.

W sytuacji kryzysu należy przywrócić idee odpowiedzialnej wspólnoty lokalnej wynikające z zaangażowania obywatelskiego, niezależnie czy reprezentujemy sektor publiczny, prywatny czy organizacji pozarządowych.

³ Przykład Partnerstwa lokalnego w Pniewach: samorząd lokalny otrzymał I nagrodę w konkursie na społecznie odpowiedzialny samorząd lokalny za kształtowanie wspólnoty włączającej. W Pniewach powołany został Centrum Integracji Społecznej, pomagający 30 osobom bez pracy na nowo wejść w relacje społeczno-zawodowe. Działa spółdzielnia socjalna Horyzont, która zaprosiła jako członków 3 sąsiednie gminy (Obrzycko, Ostroróg, Kwilcz). W ten sposób powstała możliwość stworzenia kilkunastu miejsc pracy. Samorząd Pniew zleca wykonywanie różnorodnych prac Spółdzielni Socjalnej Horyzont, która z jednej strony dba o miasto, z drugiej pomaga w przewartościowaniu priorytetów życiowych osób zależnych od pomocy społecznej, a z trzeciej pozwala doświadczać członkom wspólnoty lokalnej „przemiany postaw” w kierunku włączenia, a nie odrzucenia.

Wszyscy jesteśmy obywatelami i możemy mieć wpływ na gospodarowanie zasobami w sposób zrównoważony, współpracujący i włączający. Zdajemy sobie sprawę z tego, że przewartościowanie postaw wymaga dłuższego czasu. Tym bardziej uważamy, że warto upowszechniać przykłady pozytywnych działań oraz tworzenia się wspólnot lokalnych.

W partnerstwie tkwi siła

Czas pandemii wyzwolił solidarność, ale też pokazał wielu osobom czy instytucjom jak trudno jest im przezwyciężyć hermetyczność i zaangażować się w działania wspólnotowe. **Nie bójmy się wymiany poglądów, tego, że ktoś „ukradnie” nasz pomysł. Dzielmy się danymi, kontaktami, wnioskami. Wymieniamy się pomysłami na to, co robimy i rozmawiamy o tym, co można robić wspólnie.** Da to nam szansę na dostrzeżenie i wyskalowanie wartościowych rozwiązań. Udostępniamy publicznie to, co może się przydać innym.

Rekomendacje – 10 zasad skutecznego i sensownego zaangażowania. Wskazania wynikające nie tylko z pandemii:

- I. Każdy może zrobić coś dobrego dla innych. Nie musisz od razu robić rzeczy wielkich. Zaczynaj od spraw drobnych – pomożesz innej osobie, a sam będziesz miał satysfakcję. Myśl z pokorą o swoim zaangażowaniu. Staraj się rozumieć sytuację, docieraj do przyczyn, wybieraj dobrze "punkt podparcia". Ponieważ masz mało środków bądź możliwie precyzyjny. Lista potrzeb jest zawsze dłuższa niż dostępne zasoby więc wybieraj mądrze. Pamiętaj, że zawsze gdy coś robisz, nie robisz czegoś innego.

- II. Rozpoznaj działania innych. Zanim zaczniesz działać, sprawdź czy w społeczności lokalnej, w regionie, w kraju, a nawet w wymiarze globalnym nie ma podobnych rozwiązań. W biznesie, zanim uruchomi się nowy produkt czy usługę, rzetelnie sprawdza się rynek. Taka zasada powinna też istnieć w działaniach społecznych. Skontaktuj się z tymi, którzy mają doświadczenie. Rozwijaj to, ucz się od nich. Wspólnie będziecie krok dalej.
- III. Pytaj o skutki swoich działań. Te zamierzone i niezamierzone: pożądane i te niepożądane. Intencje są ważne, ale nie wystarczą. Podchodź do skutków działań z taką powagą jakby chodziło o robienie biznesu. Nie pomył jednak jednego z drugim. Zmiana społeczna i udzielanie pomocy nie są prostsze niż robienie biznesu: wymagają wielu działań, logistyki, a nie kończą się zyskiem. Bądź sprawny, a zarazem skuteczny w czynieniu dobra – nawet gdyby inni tego od Ciebie i siebie nie wymagali.
- IV. Staraj się wtedy, kiedy to możliwe (a nie zawsze tak jest) mobilizować do działania tych, których starasz się wspierać. Nie wyręczaj ich we wszystkim, nie wpychaj w bierność. Wyrzekaj się paternalizmu i poczucia moralnej wyższości. Prowadź do samodzielności – nie uzależniaj od pomocy tych, którzy bez niej dadzą sobie radę. Bądź otwarty – mądra pomoc to taka, która odpowiada na konkretną potrzebę osoby potrzebującej, a nie tego, który pomaga.
- V. Działaj konsekwentnie, uparcie, i nie poddawaj się zbyt łatwo. Rzeczy czasem udają się za którymś razem. Pilne i widowiskowe często zwycięża z tym, co ważne – odróżniaj jedno od drugiego.
- VI. Wystrzegaj się domniemania, że jesteś lepszy i "pochylasz" się nad słabszymi. W szczególności nie miej złudzeń, że wszystko zawdzięczasz swojej

ciężkiej pracy i wspierasz tych, którzy "skręcili źle" i nie dość ciężko się starali. W znakomitej większości przypadków to gdzie jesteś zawdzięczasz właśnie przypadkowi i innym. Nie mamy też wpływu na wiele sytuacji: na to, czy jesteśmy zdrowi, na kataklizmy naturalne i kryzysy gospodarcze. Bądź więc solidarny, gdy dzieje się krzywda i kogoś spotyka nieszczęście.

- VII. Dbaj o relacje, buduj więzi i dawaj poczucie wspólnoty. Większość osób, które cierpią z powodu samotności i izolacji, ma rodzinę. Pomagaj blisko siebie, otwórz oczy na sąsiadów. Ludzie potrzebujący pomocy często nie werbalizują swoich potrzeb. Nie czekaj na kolejną epidemię, żeby zauważyć 86-letnią panią z VIII piętra.
- VIII. Pomagaj w taki sposób, w jaki potrafisz. Jesteś kierowcą – zaoferuj podwózkę, jesteś prawniczką – doradź lub pomóż napisać pismo, jesteś nauczycielem – wesprzyj w lekcjach.
- IX. Dialog obywatelski i społeczny jest możliwy tam, gdzie jest szacunek i dobra wola. Bądź życzliwy dla innych, także tych, którzy myślą inaczej. Prowadź dialog na tematy, na których się znasz. Słuchaj innych, by się dowiedzieć czegoś w dziedzinach, które są ci obce.
- X. Technologia może być sprzymierzeńcem w działaniach społecznych. Korzystaj z okazji, aby wzmocnić swoje kompetencje i przekazuj je innym.

Ten Alert został pomyślany i przygotowany jako ostatni z cyklu Alertów Społecznych. Stąd symboliczne 10 zasad w 10-tym Alercie.

Zespół ekspertów społecznych nie rozwiązuje się jednak. Teraz podejmuje nowe zadanie: przygotowania na podstawie swoich Alertów, ale także ekspertyz innych osób, syntetycznego raportu, który przedstawiałby doświadczenia wynikające z aktywności i pomocy społecznej w okresie epidemii oraz zawierałby nawiązujące do nich rekomendacje.

Raport zostanie ogłoszony we wrześniu, z intencją poddania go otwartej debacie.

Alert Społeczny to inicjatywa think tanku Open Eyes Economy oraz Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Wszystkie alerty eksperckie dostępne są na:

www.oees.pl/dobrzewiedziec